Brassai Sámuel Emléknap 2007

CSOMAFÁY FERENC

A Romániai Magyar Közgazdász Társaság (továbbiakban RMKT) 1990. július 28-án alakult meg. Alapszabályzatában megfogalmazta célkitűzését: „A társaság tagjai tevékenységének megszervezése és szakmai támogatása, mindenekelőtt abból a célból, hogy minél rövidebb idő alatt át tudják értékelni a diktatúra idején szerzett szakismereteiket, s szakmai felkészültségükben olyan minőségi változást tudjanak elérni, amely nélkül nem lehet hatékony tevékenységet kifejteni a gazdasági nyitás, a piacgazdálkodásra való áttérés feltételei között."

Az elmúlt több mint másfél évtized alatt számtalan rendezvényüknek kitűzött célja volt az alapszabályzatban lefektetett elképzelések minél pontosabb, eredményesebb, hatékonyabb megvalósítása. Idővel az oktatás, nevelés, felnőttképzés felvállalt szándéka egyre kiteljesedettebb és árnyaltabb feladatok megfogalmazását eredményezte. Ebbe a sorba tartozik a Brassai Sámuel Emléknap is, melyet a nagy tudós születésének 210. évfordulójára, halálának 110. évfordulójára szervezett a Társaság Kolozsváron, közösen az Erdélyi Unitárius Egyházzal (EUE), az Erdélyi Múzeum-Egyesülettel (EME), az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetségével (AESZ), valamint a Bölöni Farkas Sándor Alapítvánnyal (BFSA) 2007. október 27-én az Unitárius Püspökség Dávid Ferenc dísztermében.

A nagy tudós emlékezete alkalmából igen rangos eseménynek lehettünk tanúi. Gondolom, nem csak számomra, egy kiemelkedő eseményre került sor, amely egy nappal a tulajdonképpeni ünnepi megemlékezés előtt zajlott le a Brassai Sámuel Líceum Felvinczy Györgyről elnevezett dísztermében. Kolozsvár magyar nyelvű vagy magyar tagozattal is rendelkező iskoláinak vetélkedője folyt, melynek bevallottan önazonosságunk tudatának fejlesztése, a gazdasági élet történelmének minden szempontból való megismerése volt a célja.

A tanrend szerint a középiskolai gazdasági oktatás keretében a diákok a makro- és a mikrogazdaság problémáit, valamint a XX., illetve a XXI. századi vállalati kultúra elemeit tanulják. Gazdaságtörténeti kérdésekkel a hazai tanrend nem foglalkozik. Ezt a hiányt próbálta pótolni a Romániai Magyar Közgazdász Társaság és a Bölöni Farkas Sándor Alapítvány által szervezett gazdasági tematikájú verseny. A kolozsvári középiskolások vetélkedője az *Erdélyi magyar gazdasági gondolkodás a XIX–XX. században* címmel került megrendezésre. A nagyfokú érdeklődésre jellemző, hogy tizenkét 4–5 tagú csapat jelentkezett a vetélkedőre, amely összesen 58 tanulót foglalt magába. A felkészülési idő két hét volt, amit a felkészítő

tanárok szívesen vállaltak. A következő iskolákból jelentkeztek csapatok: Apáczai Csere János Elméleti Líceum, felkészítő tanár: Pálfi Hajnalka (négy csapattal), Brassai Sámuel Elméleti Líceum, felkészítő tanár: Vajnár János (egy csapattal), János Zsigmond Unitárius Kollégium, felkészítő tanár: Páll Gyöngyvér (három csapattal), Onisifor Ghibu Elméleti Líceum magyar tagozata, felkészítő tanár: György Csilla (egy csapattal), Római Katolikus Gimnázium, felkészítő tanár: Balázs Ildikó (három csapattal). A versenyzőknek a következő könyvészeti anyagot kellett tanulmányozniuk: *Az erdélyi magyar gazdasági gondolkodás múltjából* két kötetét (RMKT, Kolozsvár 2001, 2004), pontosabban a két kötet különböző fejezeteit; Somai József: *Gazdaság és gazdaságtudományok Brassai Sámuel életművében* címmel megjelent könyvének bizonyos részleteit. A cél az volt, hogy a fiatalok megismerjék azokat a gazdasági törekvéseket, melyeket elődeink a XIX. és XX. században megfogalmaztak tájainkon, illetve azt, hogy a megfogalmazott gondolatok hogyan kapcsolódnak az európai gazdálkodás történelmébe. Brassai Sámuel, Orbán Balázs, Bölöni Farkas Sándor, Balázs Ferenc és Kós Károly, habár nem voltak közgazdászok, s Brassai kivételével nem adtak ki önálló gazdasági művet, azonban gazdasági szemléletük, a külföldön szerzett gazdasági tapasztalatuk hozzájárult a polgári társadalom gazdasági gondolkodásának a megteremtéséhez és fejlesztéséhez. Ők tudatosították azt, hogy az oktatás, a népnevelés, egyes esetekben a polgári sajtó, lásd a Brassai által szerkesztett *Vasárnapi Újság*ot, komoly szerepet játszott a polgári gazdasági kultúra kialakításában.

A vetélkedő csapatok elérhető legnagyobb pontszáma 60 volt. A csapatok tudását szigorú, de igazságos zsűri értékelte, melynek elnöke Somai József, az RMKT tiszteletbeli elnöke volt. Zsűritagok: Imecs Veronka közgazdász, a *Napsugár* ifjúsági lap munkatársa, Ördög Béla közgazdász, a *Szabadság* Kolozsváron megjelenő napilap gazdasági rovatának munkatársa, Zemba Orsolya közgazdász, az RMKT ügyvezető igazgatója, Matyasovkszki Imola, a Bölöni Farkas Sándor Alapítvány ügyvezető igazgatója.

A versenyzőknek különböző nehézségű feladatokat kellett megoldaniuk. Tesztkérdésekre kellett válaszolniuk, melyek az erdélyi gazdaságtörténeti élet főbb mozzanataira vonatkoztak. Megadott szavakból (hitelszövetkezett Kalotaszeg, Erdélyi Szépműves Céh, költségvetés, a föld szeretete), szóösszetételekből 12 sorban rövid gazdasági jellegű cikket kellett szerkeszteni 15 perc alatt. A zsűri azt is pontozta, hogy a tartalmon kívül milyen minőségű volt a csapat által megszerkesztett szöveg bemutatása.

A továbbiakban esettanulmányt kellett megoldaniuk a versenyzőknek a következő szöveg alapján: Mészkő falu a Tordai hasadéktól néhány kilométerre, a festői Aranyos völgyében fekszik. A lakosság apró és közepes gazdaságokból tartja fenn magát, ám képtelen

hatékonyan kihasználni a közeli Torda város és a természet nyújtotta lehetőségeket. 1930-ban ebbe a faluba érkezik meg Balázs Ferenc mint lelkész, aki segít megoldásokat találni. Az első kérdés a következő volt: „Hogyan oldja meg Balázs Ferenc a helyzetet?" A versenyzőknek Balázs Ferencnek a szövetkezet megteremtésére vonatkozó gondolatát kellett bemutatniuk. A második kérdés az volt, hogy Balázs Ferenc gondolkodását a ma körülményeinek megfelelően hogyan lehet továbbgondolni. A kettős feladat a Balázs Ferenc-i gondolkodás értelmezése, valamint a Balázs Ferenc-i gondolkodás aktualizált további kifejtése, azaz mit lehet Balázs Ferenc gondolkodásában ma megvalósítani és továbbgondolni.

Szintén a verseny keretében vaktérképen be kellett jelölni Orbán Balázs különböző külföldi utazásainak útvonalát.

Továbbá be kellett mutatni a Brassai Sámuel által szerkesztett *Vasárnapi Újság*ot. Beszélni kellett a szerkesztői célkitűzésekről, a lap tartalmáról, az érintett témák időszerűségéről.

Nem volt könnyű a vetélkedőknek az a feladat sem, melyben meg kellett jelölni Brassai Sámuel életrajzíróinak nevét, illetve gyurmából megformázni Brassai Sámuel portréját. Egy másik feladatban az elhangzott könyvcímeknek a szerzőit kellett megjelölni.

Akinek alkalma volt végigkövetni a többórás versenyt, meggyőződhetett arról, hogy a versenyző diákok komolyan készültek e versenyre, tanáraiknak köszönhetően. A verseny próbára tette tudásukat, gazdasági ismereteiket, problémamegoldó képességüket, kreatív készségüket. Lásd például a gyurmás vetélkedőt vagy az Angyalkák csapat válaszát Brassai Sámuel *Vasárnapi Újság* bemutatásáról, amely így szól: „Brassai Sámuel volt a főszerkesztője, modern szóval élve a menedzselője 1834–1848 között. Hetente jelent meg és tájékoztatta olvasóit minden olyan dologról, amely akkor érdekelte az embereket. A lap élete elején Brassai megírta a jelszót: *Művelődés*, mert a gazdasági haladás alapja a művelődés. 1834. április elsején jelent meg az első szám, amelyre elő lehetett fizetni. Brassai népfőiskolai újságjával tanította, tájékoztatta a népet. Írt más országok és saját országa gazdaságáról, írt a bankokról, pénzről, ízelítőt adott az irodalomból is, tanácsot adott, hogyan lehessen jobban gazdálkodni, írt más népekről, állatokról, mindenről, ami érdekelte az embereket. Írt olvasókörökről, és ennek hatására különböző helyeken alakítottak ilyeneket. Ez volt a gazdasági folyóirat úttörője. Ha valamit meg szeretnénk tudni a XIX. századról, olvassunk bele a *Vasárnapi Újság*ba, ott mindent megtalálunk."

Méltán jelenthetjük ki, hogy a tanulók remekül szerepeltek.

A zsűri sem volt irigylésre méltó helyzetben, mert a csapatok nagyon jól fel voltak készítve, amint Somai József, a zsűri elnöke kiértékelő beszédében is beszámolt erről: „Kedves felkészítő tanárok, versenyzők, gratulálok, mert magas eredményeket értetek el. A

lehetséges 60 pontból az első helyet elnyert csapat, az „Öt” (János Zsigmond Unitárius Kollégium, csapatvezető: Orosz Klára, XI. osztály) 58,2 pontot szerzett. A második helyre az 56,6 pontot szerzett T. C. M. került (János Zsigmond Unitárius Kollégium, csapatvezető: Tamás Zoltán X.), a harmadik helyet 53,4 ponttal az Angyalkák (Apáczai Csere János Elméleti Líceum, csapatvezető: Debreceni Magdolna, XI.) érte el. De a versenyen részt vett valamennyi tanuló győztesnek tekinthető. Valamennyit könyvekkel és részvételi diplomával díjazzuk.”

A vetélkedő után a versenyzőkkel készített rövid beszélgetéseket szerkesztett formában közöljük.

Ágoston Norbert, János Zsigmond Unitárius Kollégium (XI.): „Számomra nem csak tanulságos, de újdonságokat is megismertető verseny volt. A kérdések megfogalmazása érthető volt, aki kellőképpen felkészült, annak nem volt nehéz jó feleletet adni.”

Kádár Zoltán, a Pázmány Péter Római-katolikus Líceum (XII.) diákja: „Az én részem volt a Brassai Sámuellel kapcsolatos könyvészeti anyag. Életéről olyan eseményeket tudtam meg, melyeket nem is sejtettem. Jó volt más iskolák diákjaival megismerkedni, akiknek ugyanolyan hobbijai vannak, mint nekem. A verseny megszervezése szerintem sokkal jobb volt, mint más versenyek, melyeken eddig részt vettem. A csapatszellem is nagyon jó volt, segítettük egymást.”

Balogh Bertus: „Az Apáczai Elméleti Líceum (XI.) közgazdasági osztályba járok, és engem érdekelt a téma. A tanárnőnek igaza volt, amikor felhívta a figyelmemet erre a versenyre, amely azzal bővítette az ismereteimet, hogy Erdélyben történő gazdasági vonatkozású eseményekre hívta fel a figyelmünket. Ezeket a hivatalos tanterv nem tartalmazza. Az erdélyi gazdasági élet történelmével gazdagodhattam, amit órákon nem tanultunk. A megadott szavakra, szóösszetételekre fogalmazott és felolvasott dolgozatokból világosan meg lehetett tudni, mi mit felejtettünk ki, mások mit vettek még be, tehát egymástól is tanulhattunk. Azért érdemes ilyen versenyeket rendezni, mert megismerteti a nem közgazdász szakos diákokkal is az erdélyi közgazdász gondolkodás történelmi múltját és fejlődését. Büszkék lehetünk gazdasági múltunkra.”

Német Julianna, Apáczai Elméleti Líceum (IX.): Közgazdasági szakon tanulok. Alkalmunk volt lemérni tudásunkat. A verseny alkalmával tudásunk bővült, mert mi a mindennapi gazdasági feladatokkal ismerkedünk meg, és gazdaságtörténelmet nem tanulunk. Olyan információt kaptunk, amit másképpen nem kaptunk volna meg. A jutalomkönyvek számunkra, és itt kollegáim nevében is beszélhetek, értékesek. A kreativitási verseny próbára tett. – Ha Téged kérnének fel, hogy állítanád össze a versenyt? Ugyanígy.”

Tamás Zoltán, a János Zsigmond Unitárius Kollégium (XI.) diákja a „Miért jelentkeztél erre a versenyre?“ kérdésre így válaszolt: „Kötelességemnek érzem, hogy feltárjuk múltunkat. Azokat a személyiségeket, akik valamikor olyan felfedezéseket tettek, melyek jelenben is érvényesek, azokat tisztelni kell. Az ilyen jellegű könyvek engem nagyon érdekelnek. A történelemnek mindig volt jövője és most is lesz jövője. A csoportmunka volt számomra a legtanulságosabb. Megtanultuk, ki mit tanul meg, ki miből készül fel, kinek mi a szerepe, mivel járulhat hozzá a csapat közös feladatának teljesítéséhez.”

Göde Emese, Onosifor Ghibu Líceum (XI.): „A verseny alkalmával eddigi tudásunk bővült. Olyasmit kellett megtanulnunk, amit az iskolában nem oktatnak. Erdély gazdasági életének múltja sokkal izgalmasabb, mintsem sejtettem volna. Brassai Sámuel, Orbán Balázs és Balázs Ferenc élete számomra majdnem ismeretlen volt. Mit tettek az elődök az erdélyi gazdasági kultúráért, ennek a versenynek köszönhettem, hogy megismertem. Ha jövőre is lesz ilyen típusú verseny, akkor megint jelentkezem.”

Szabó Gergely Zsolt, Brassai Sámuel Elméleti Líceum (X.): „A történelem nagyon érdekel, ezért jöttem erre a versenyre, melyre fel kellett készülnöm, mert valójában számunkra ismeretlen anyagot kellett megtanulni. A verseny anyaga olyan történelmi nagyságokra hívta fel a figyelmet, akik a gazdasági életben is tevékenyen kivették részüket. Most már az iskola előcsarnokában levő Brassai Sámuel mellszoborra is másként nézek fel.”

Minden résztvevő az RMKT által kiadott, nagyon értékes jutalomkönyveket kapott. Ezek a könyvek átgondoltan a hazai közgazdasági élet különböző vetületeit ölelik fel, és hozzájárulnak ahhoz, hogy a lapjait forgatók megismerjék azt a gazdasági múltat, amit Erdély gondolkodói megfogalmaztak az elmúlt századokban. A rendezők, látván a biztató eredményeket, elhatározták, hogy a megkezdett úton továbbmennek, és a jövőben is, most már kiterjesztettebb körülmények között, megszervezik ezt a vetélkedőt Kolozsváron kívül más helységekben is.

Amennyire gördülékeny, jól megszervezett volt az első nap diákvetélkedője, annyira elgondolkodtató, hogy a második napon tartott Brassai Sámuel Emléknap marketingtevékenysége miért volt döcögő, holott az előadók mindenike neves közismert személyiség volt, akik tudnak újat és értékeset mondani a felnőtt hallgatóságnak is.

Mivel az eseményről kiadvány jelenik meg, az elhangzott előadások programját csak címszavakban jelzem. Nem másért, csak hogy a kedves olvasó érzékelhesse, tényleg értékes előadások meghallgatásától esett el, és egy történelmi pillanattól. Szabó Árpád, az Unitárius Egyház püspöke nyitó- és záró emlékbeszéde azért volt történelmi jelentőségű, mert először fogalmazódott meg az elmúlt 63 évben nyilvánosan, hogy Brassai

Sámuel volt olyan jelentős kolozsvári személyiség, aki megérdemelne egy Brassai Sámuelt ábrázoló szobrot Kolozsvár városának egyik közterén.

Egyed Ákos, az EME elnöke, az MTA kültagja, előadásában Brassai és az Erdélyi Múzeum-Egyesület kapcsolatát taglalta. Péntek János, az AESZ elnöke, az MTA kültagja, Brassai nyelvészeti munkásságának időszerűségéről elmélkedett. Somai József, az RMKT tiszteletbeli elnöke pedig *Brassai Sámuel hozzájárulása a közgazdaságtudományhoz* címmel a nagy tudós nagy jelentőségű munkásságát mutatta be.

Az Emléknap zárásaképpen az ünnepi konferencia egyes résztvevői a Házsongárdi temetőben megkoszorúzták Brassai Sámuel síremlékét.